

زبان زنان

مطالعه‌های زبانی زنان در نمایشنامه‌های

نغمه ثمینی و چیستا یثربی

دکتر محمد نجاری

با همکاری ویدا بابالو

A-PDF

Watermark

نشر اختران

سرشناسه	: نجاری، محمد، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور	: زبان زنان: بررسی زبان زنانه در نمایشنامه‌های نغمه ثمینی و چیستا یثربی / محمد نجاری - با همکاری ویدا بابالو.
مشخصات نشر	: تهران: اختران، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۲۰۷-۰۱۵-۲
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
عنوان دیگر	: بررسی زبان زنانه در نمایشنامه‌های نغمه ثمینی و چیستا یثربی
موضوع	: یثربی، چیستا، ۱۳۳۷- نقد و تفسیر
موضوع	: ثمینی، نغمه، ۱۳۵۲- نقد و تفسیر
موضوع	: نمایشنامه فارسی - قرن ۱۴ - تاریخ و نقد
موضوع	: زنانگی در ادبیات
موضوع	: زنان و ادبیات
موضوع	: جنسیت در ادبیات
موضوع	: فمینیسم در ادبیات
موضوع	: فمینیسم در ادبیات
شناسه افزوده	: بابالو، ویدا، ۱۳۶۴-
رده‌بندی کنگره	: ۸۳۳/۲۳۸۴/۲۳۸۴ PIR
رده‌بندی دیوئی	: ۸۱۵/۶۲۰۹۰۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۱۵۴۸۳۹

A-PDF

نشر اختران

زبان زنان

بررسی زبان زنانه در نمایشنامه‌های نغمه ثمینی و چیستا یثربی
محمد نجاری

با همکاری ویدا بابالو

ویراستار: مهیود مهرنوش - مریم افشار

نمونه‌خوان: مریم طاهریان

طرح جلد: ابراهیم حقیقی

چاپ یکم: ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: بهمن

تهران - کارگر جنوبی - خ روانسر - پلاک ۱۵۲ طبقه ۱ تلفن ۶۶۴۱۰۳۲۵ و ۰۹۰Akhtaran

Email: info@akhtaranbook.ir

شابک: ISBN 978-964-207-015-2

همای حقوق محفوظ است

بها: ۱۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۹	سرسخن
۱۱	دیباچه
۱۵	فصل اول: زبان، زن، زبان زنانه
۱۶	زبان
۲۱	زن
۲۷	فمینیسم
۳۳	زبان زنانه
۴۱	ویژگی های زبان زنانه
۴۷	فصل دوم: مروری بر زندگی و آثار چیستا یثربی
۴۸	زندگی و آثار چیستا یثربی
۵۱	جوایز
۵۲	آثار
۵۷	خلاصه، بررسی و تحلیل میثاق نامه های چیستا یثربی
۵۷	راحیل
۶۰	دخترک شب طولانی
۶۳	سرخ سوزان
۶۶	شعبده و طلسم
۷۰	برخورد نزدیک از نوع آخر
۷۴	گزیده ادبیات معاصر (نقل زنان سنگی و...)
۷۵	نقل زنان سنگی
۸۱	دوست دارم با صدای آهسته
۸۵	دو مرد و یک نیمکت

۸۷		هتل عروس
۹۰		مُحاله فکر کنید این طوری هم ممکنه بشه!
۹۲		بادها برای که می وزند؟
۹۴		یک شب دیگر هم بمان سیلویا
۹۶		پرنده باز باغ مادر
۹۸		زنان مهتابی، مرد آفتابی
۱۰۳		دو مرغ آخر عشق
۱۰۸		زنی که تابستان گذشته رسید
۱۱۳		پشت سایه های کاج
۱۱۵		آخرین پری کوچک دریایی
۱۲۰		چشم هایش می خندد
۱۲۳		پری خوانی عشق و سنگ
۱۲۶		با صحرا بخوان بی صدا
۱۲۹		جریره
۱۳۱		مردی که نبود
۱۳۵		فصل سوم: مروری بر زندگی و آثار نغمه ثمنی
۱۴۹		آثار
۱۵۱		خلاصه، بررسی و تحلیل نمایشنامه های نغمه ثمنی
۱۵۱		بدون خدا حافظی
۱۵۵		خواب در فتنان خالی
۱۵۸		افسون معبد سوخته
۱۶۲		شکلیک
۱۶۵		خاله ادیسه
۱۶۸		تلخ بازی قمر در عقرب
۱۷۲		اسب های آسمان خاکستر می بارند
۱۷۵		فصل چهارم: بررسی زبان زنانه در نمایشنامه های نغمه ثمنی و چیستا یثربی
۲۰۵		کتاب نما

سر سخن

در سرزمینی که بسیاری از روایات هنوز سینه به سینه منتقل می‌شوند و ادبیات داجتانی هنوز جای شایسته‌ی خود را پیدا نکرده است، نوع ادبی ادبیات نمایشی هم در دانشکده‌های هنری تدریس می‌شود تا بسیاری از دانش‌آموختگان این رشته با آثار برجسته‌ی ادبیات غنی ایران آشنایی مختصری هم نداشته باشند؛ اما جای بسی خشنودی است که گاهی دانشکده‌های ادبی گوی سبقت را از دانشکده‌های هنری گرفته و مطالعات بین‌رشته‌ای را آغاز کرده‌اند. از میان این دانشکده‌ها، باید به دانشکده‌ی ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی دانشگاه آزاد واحد تهران جنوب اشاره کرد که با سنگ بنای محکم علمی اسنادان برجسته‌اش، پیشگام بسیاری از پژوهش‌های کلاسی و پایان‌نامه‌ها، در حوزه‌ی مطالعات بین‌رشته‌ای سینما/تئاتر و ادبیات است.

مهربانی خداوند باعث شد که این دانش‌مردی پیشین سینما، مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد خود را در این دانشکده بگذراند و پس از دفاع از پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد خود با عنوان: «تجلی سیمای حسین بن منصور حلاج در آیین‌های ادبیات نمایشی» با راهنمایی استاد فرزانه دکتر کامل احمدنژاد و مشاوره‌ی هنرمند فرهیخته دکتر اردشیر صالح‌پور، در همان دانشکده در مقام استاد مدعو مشغول تدریس شود. تحصیل همزمان در مقطع دکتری نیز دلیل دیگری شد تا بسیاری از دوستان و همکلاسان پیشین، راهنمایی و مشاوره‌ی پایان‌نامه‌ی خود را با نام و بی‌نام، به این دانشجوی به‌صورت جوان، واگذار کنند. این

پژوهش حاصل یکی از آن همکاری‌هاست که سرکار خانم ویدا بابالو در تهیه منابع و نمونه‌خوانی، یاور پژوهشگر بودند.

بر خود واجب می‌دانم از راهنمایی استادان گرانقدر دکتر احمد ابومحسوب، دکتر اردشیر صالح‌پور و دکتر یوسف محمدنژاد عالی‌زمینی سپاسگزاری نمایم که چراغ این پژوهش در دست ایشان بود.

سیاس ویژه‌ی خود را نثار خانم‌ها مه‌بود مهرنوش و مریم افشار که ویرایش کتاب را انجام دادند و سرکار خانم مریم طاهریان که بسیار پیگیر انتشار این اثر بودند می‌نمایم و قدردان دوستان بزرگوارم آقایان جواد تولم — مدیر محترم کتابخانه تاترشهر — و محمد (شهرام) صمدی — سرپرست محترم معاونت هنری فرهنگ و ارشاد شهرستان قزوین — هستم که در فراهم آوردن نمایشنامه‌ها یاری بسیار کردند.

در پایان آرزو مندیم که نمایش و نمایشنامه‌نویسی در دنیای معاصر راهی برای خاموشی صدای گلوله‌ها، گفت‌وگوی فرهنگ‌ها و ادیان و اقوام بگشاید و نمایشنامه‌نویسان ایرانی، همچون بزرگان ادبی ایران زمین، پیام صلح و نوع‌دوستی ایرانیان را به جهانیان برسانند.

با آرزوی صلح پایدار در جهان

محمد نجاری

خرداد ۱۳۹۶ - تهران

mohamadnajari59@gmail.com

دیباچه

نمایش‌هایی که در آغاز روی صحنه می‌رفت، بیشتر بر پایه‌ی بداهه-گویی استوار بود و این خود بازیگران بودند که خطوط اصلی داستان و نمایش را مشخص می‌کردند؛ «اساس نمایش‌های نمایشگران عامی — که دانش نوشتن نداشتند — بداهه‌گویی و آفرینش حضوری بوده است نه نسخه‌های از پیش آماده شده. این نمایش‌ها سینه به سینه و نسل به نسل با تغییراتی تکرار می‌شده است تا روزی که فراموش شود» (بیضایی، ۱۳۹۱: ۲۷).

از سوی دیگر، تقلیدهای زنانه و بازی‌های شادی‌آور که روزگاری در اندرونی‌خانه‌ها موجبات سرگرمی بانوان را فراهم می‌کرد در بلندمدت تبدیل به یک سنت نمایشی شد و همزمان با راه یافتن زنان به صحنه‌ی نمایش، زنان نمایشنامه‌نویس نیز وارد این عرصه شدند.

با نگاهی به آثار نویسندگان زن به نیکو درمی‌یابیم از هنگامی که زن قلم به دست گرفت و تصمیم گرفت در عرصه‌ی هنر نویسندگی نیز در کنار مرد بایستد راه طولانی و دشواری را آغاز کرد. ابتدا شخصیت‌های موجود در نوشتارش تحت نفوذ و سلطه‌ی مرد بود و دارای تفکر و دیدگاهی مستقل نبود، به همین دلیل نوشته‌های زنان آن روز، نوشتاری مردانه و تحت سیطره‌ی فرهنگ و دیدگاه مردانه بود؛ چرا که زنان نویسنده الگوی نوشتن خود را بر پایه‌ی تقلید از مردان قرار داده بودند.

سرانجام زنان دریافته‌اند که زبان مردان برای بیان هدف‌ها و تفکراتشان مناسب نیست و برای بیان اهداف و تفکرات خود به زبان دیگری نیاز دارند. در آغاز این راه، زن نویسنده شانه‌هایش را از زیر

بار رنج و ستم سالیان دراز سبک کرد و توفان‌های درونش را که در اثر بیدادهای مردان ایجاد شده بود مهار کرد و خشمش را به دست فراموشی سپرد و خود را در نوشته‌هایش فریاد زد و تمنای خود را در قلمش ریخت و به نوشته‌هایش منتقل کرد.

وقتی زن نویسنده به نگاه و سپس به زبان زنانه دست یافت، متن داستان‌هایش نیز دگرگون شد. او نگرانی‌ها، دغدغه‌ها، تمایلات درونی و فیزیولوژی زنان را وارد نوشته‌هایش کرد و این نگاه را در قالب زبان زنانه عرضه کرد. او راه دشواری را طی کرد تا توانست از نگاه و زبان مردم‌محور فاصله بگیرد و زبان خاص و ویژه‌ای پیدا کند. پس ادبیات زنان در هر فرهنگ، شاخص خوبی برای درک پویایی آن فرهنگ است.

امروز زنان روشنفکر ایرانی، به جای انزوا و پرخاشگری، بیشتر چالش‌گرند و، به جای تقلید کورکورانه از سنت‌ها، به دنبال کشف راه‌های نو اند. در این میان زنان نمایشنامه‌نویس هم می‌کوشند به جای استفاده از شیوه‌های رایج تفکر و روایت، به کشف و شهودی تازه دست یابند و به قول ویرجینیا وولف، به جای تعصب، موعظه یا شعار در نوشته‌هایشان، به نوعی شالوده‌شکنی در بازگویی واقعیات اجتماعی روی آورند. (کبرلو، ۱۳۸۸: ۹۳)

نمایشنامه‌نویسی زنان ایران در سال‌های اخیر دچار تحول اساسی شده است. زنان نمایشنامه‌نویس با نگاه منتقدانه، مدام واقعیات‌های موجود را مورد پرسش قرار می‌دهند و با نگاهی چالش‌گر و زنانه، در پی یافتن بهترین تصویر انسانی در جامعه‌ی خود هستند و در جست‌وجوی مطالبات انسانی، فرصت‌های برابر زندگی، و موقعیتی برای رشد و شکوفایی خودند و به‌آسانی از مشکلات جامعه سخن می‌گویند. آنان در زمینه‌ای می‌نویسند که به تمامی آن‌را زیسته و تجربه کرده‌اند.

زنان با شیوه‌ای که مرهون نگاه و سنت‌های ادبی زنانه است و زبانی که از تسلط و سلطه‌ی مرد و مردانه بودن تهی شده و ویژگی روحی و شخصیتی زن در آن جاری است، بسیاری از تابوهای جامعه و سنت‌های غلط را در نوشتارهای خود زیر سوال می‌برند و به غنی شدن تفکر و بالا رفتن سطح فرهنگ جامعه کمک می‌کنند.

این پژوهش نمایشنامه‌های دو تن از نمایشنامه‌نویسان زن معاصر — چیتا پشی و نغمه ثمینی — را واکاویده و با تأکید بر ماهیت زبان زنان در آثارشان، به جستجوی زبان فراموش شده‌ای پرداخته که بی‌شک، بازتاب‌دهنده‌ی واقعیت‌های اجتماعی است.

A-PDF

Watermark